

Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande

Er beteckning: dnr: Ju2022/01303

Länsstyrelsen Västra Götaland yttrar sig över promemorian *Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande*.

Sammanfattning och övergripande synpunkter

Länsstyrelsen Västra Götaland tillstyrker samtliga förslag i utkastet till lagrådsremiss. Vi vill lämna nedanstående synpunkter och förslag på förändringar.

Det är viktigt att föreslagna åtgärder genomförs på ett sätt som möjliggör ett långsiktigt hållbart mottagande av skyddsbehövande i kommunerna. I detta ingår boendelösningar, men också ersättning till skyddsbehövande, tillgång till samhällsservice, skola och vård samt etableringsfrämjande insatser. Konsekvensanalyser och uppföljning ur ett rättighetsperspektiv är viktigt för att uppnå detta.

Synpunkter på betänkandets förslag

5.3 Bestämmelsernas närmare utformning och placering

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och vill framhålla att det är positivt att en kommun inte kan fullgöra sin skyldighet att ta emot personer genom att erbjuda boende i en annan kommun. Länsstyrelsen vill även tillföra att det vore önskvärt att det uttrycks i lag eller förordning att bosättning ska ske i den egna kommunen om det inte finns särskilda skäl däremot.

5.4 Lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. bör gälla även de som ansökt om uppehållstillstånd med tillfälligt skydd

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget men vill samtidigt lyfta utmaningar som kvarstår för skyddsbehövande som har vårdbehov när de reser över gränsen och behöver uppsöka vård innan de har haft möjlighet att söka skydd enligt massflyktsdirektivet.

Länsstyrelsen vill även lyfta att skyddsbehövande kan vara bosatta i Sverige i upp till tre års tid, utan tillgång till vård på den nivå som tillerkänns andra personer med uppehållstillstånd i landet. Detta kan inverka på personernas rätt till en god hälsa.

5.6 Förhållandet till vissa andra bestämmelser

Länsstyrelsen delar uppfattningen att det är viktigt att närmare undersöka hur ändringarna i Lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) påverkar mottagandet av nyanlända enligt lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (bosättningslagen). Länsstyrelsen vill understryka att det är viktigt att fördelningsprinciperna för kommunplacering enligt bosättningslagen och LMA är samordnade på så vis att kommunernas totala mottagande av nyanlända och skyddsbehövande blir jämnt fördelat mellan kommunerna över tid.

Särskilt ur ett barnperspektiv och ett integrationsperspektiv är det viktigt att personer som fått uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet och som senare får ett uppehållstillstånd som berättigar till folkbokföring och/eller anvisning enligt bosättningslagen inte behöver flytta efter att ha etablerat sig i en kommun.

Länsstyrelsen anser även att bistånd i form av dagersättning enligt LMA är låg. Dagersättningen är betydligt lägre än den etableringsersättning som nyanlända får genom deltagande i etableringsprogrammet på Arbetsförmedlingen. En högre ersättning hade skapat bättre förutsättningar för socialt hållbar bosättning och minskat risken för att skyddsbehövande utnyttjas.

Länsstyrelsen har i uppdrag att följa upp och verka för beredskap och kapacitet i kommunerna, enligt förordning (2016:1363) om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare. Utifrån ett helhetsperspektiv på kommunernas beredskap och kapacitet kan det finnas fördelar med att utöka vårt uppdrag till att även gälla skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet.

5.7 Ersättning till kommunerna

Länsstyrelsen är positiv till förslaget att kompensera kommuner som ordnar boenden för skyddsbehövande genom en schablonersättning. En schablonersättning är effektiv och underlättar för kommunerna.

Länsstyrelsen vill samtidigt påpeka vikten av att den ersättning som lämnas också täcker kommunernas faktiska kostnader, även när dessa är över genomsnittet. Det är Länsstyrelsens uppfattning att kommunernas kapacitet att erbjuda boenden är avhängig ersättningsnivåerna. Kostnaderna för boendelösningar kan också

komma att variera mycket mellan olika kommuner och en ökad efterfrågan på tillfälliga boendelösningar kan driva upp priserna ytterligare. En möjlighet för kommuner att återsöka kostnader för boendelösningar som överstiger schablonersättningen kan bidra till att säkerställa statens huvudansvar för mottagandet av skyddsbehövande.

Slutligen är det viktigt att kommuner får möjlighet att söka eller erhålla ersättning för tomhyror som uppstår i arbetet med att anordna boenden i enlighet med lagförslaget.

5.8 Ett bemyndigande avseende fördelning och tidsfrist

Länsstyrelsen är positiv till att fördelningsprinciper och tidsfrister närmare regleras i förordning. Det är viktigt att dessa tas fram i dialog och ger goda planeringsförutsättningar.

Förordningen bör även möjliggöra att ett läns eller en kommuns mottagande kan justeras under året via regeringsbeslut eller på annat vis för att möta behoven hos ett ökat antal skyddsbehövande.

Länsstyrelsen anser även att regeringens beslut om fördelning av anvisningar mellan kommuner inte bör gå att överklaga. Detta är gällande ordning för kommunal och andelstal för mottagande av nyanlända flyktingar och ensamkommande barn idag. Länsstyrelsen bedömer att denna ordning skapar bättre planeringsförutsättningar för kommunerna och bättre förutsättningar för ett ordnat mottagande.

Det är positivt att föreskrifterna tydliggör tidsfristen inom vilken en kommun ska ordna boende. Föreskrifterna bör också tydliggöra hur länge kommunerna ska erbjuda anvisade personer boende.

Länsstyrelsens erfarenheter från bosättningslagens införande är att otydlighet på denna punkt har lett till att kommuner tillämpar lagen olika. Dessa tydliggöranden är också viktiga för att motverka aktiv medverkan till bosättning i annan kommun som annars kan följa på tidsbegränsade boendelösningar.

Länsstyrelsen anser att fördelningen av anvisningar mellan kommuner bör beredas på ett liknande sätt som länstalen för anvisning enligt bosättningslagen. Bosättningslagens fördelningsförslag tas fram av Migrationsverket i samråd med Länsstyrelsen, Arbetsförmedlingen och Sveriges kommuner och regioner (SKR). Det möjliggör en bred förankring av fördelningsprinciperna, och justeringar av dessa som grundar sig på de deltagande aktörernas samlade erfarenheter av mottagandet. Länsstyrelsen bör få i uppdrag att delta i detta arbete.

Länsstyrelsen anser också att fördelningstalen på kommunnivå bör vara möjliga att påverka genom omfördelningar mellan kommuner. Detta är gällande ordning i mottagandet av nyanlända, ensamkommande barn och i framtagandet av fördelningstal som ska styra Migrationsverkets anskaffning av boenden för skyddsbehövande. Det är positivt om fördelningssystemen för olika grupper av

nyanlända och skyddsbehövande om möjligt fungerar på liknande sätt. Det är också Länsstyrelsens erfarenhet att dialog om mottagandet bidrar till en ökad acceptans och förståelse för lagstiftningen.

Det är viktigt att även personer som bor i eget boende (EBO) kan anvisas enligt de föreskrifter som tas fram. Skyddsbehövande personer som bor i eget boende bor idag ofta i boendelösningar som inte är långsiktigt hållbara. Det är lämpligt att även dessa personer kan anvisas en kommun, utan att först behöva bosätta sig i ett anläggningsboende. Ett sådant förfarande skulle innebära ett antal flyttar för hushållen, vilket inte är önskvärt.

Länsstyrelsen vill även lyfta vikten av att de boendelösningar som erbjuds skyddsbehövande är av god standard. Det är möjligt att personer kommer att bo i dessa boendelösningar under flera år, och bristande boendestandard kan leda till att boendelösningarna blir socialt ohållbara och att hushållens integrationsförutsättningar försämras. Inte minst ur ett barnperspektiv är detta viktigt. Regelverk som styr kommunernas mottagande och Migrationsverkets anvisningsprocess, samt relevanta ersättningar, bör utformas på så sätt att boendelösningarnas långsiktiga hållbarhet blir så god som möjligt.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Innan lagstiftningen träder i kraft den 1 juli kommer ett stort antal skyddsbehövande att bosättas i boendelösningar som anskaffats av Migrationsverket. Det bör tydliggöras hur skyddsbehövande boende i Migrationsverkets förläggningar påverkas av den föreslagna lagändringen. Om intentionen är att kommuner ska ta över boendelösningar som i dagsläget drivs av Migrationsverket bör det tydliggöras på vilket sätt det kan ske. Om Migrationsverket ska tillse att personer boende i myndighetens boenden ska flytta till en annan kommun i så liten utsträckning som möjligt till följd av anvisning, bör även det tydliggöras.

Länsstyrelsen menar att det är önskvärt att arbetssätt och regelverk utformas på så vis att lagändringarnas ikraftträdande innebär att antalet flyttrörelser för skyddsbehövande till följd av anvisning minimeras. Det kan innebära att Migrationsverket behöver fortsätta att driva boenden i egen regi för personer som bosatts innan lagen trätt i kraft. Det kan också innebära övergångsbestämmelser som reglerar hur anvisning av personer som mottogs innan den nya lagstiftningen träder i kraft ska hanteras.

7 Konsekvenser av förslagen

Länsstyrelsen vill påpeka att de föreslagna förändringarna i större utsträckning bör analyseras och på sikt följas upp ut ett barn- och rättighetsperspektiv för att säkra ett socialt hållbart mottagande. Det är viktigt att noga följa effekterna av mottagandet och föreslagna lagändringar för både enskilda, kommunerna och civilsamhället över tid.

De som medverkat i beslutet

Detta yttrande har beslutats av tf. länsöverdirektören Magnus Peterson efter föredragning av integrationsutvecklaren Love Lundin. I den slutliga handläggningen har även enhetschefen Pia Falck deltagit.